

PLAN VAN AANPAK EIKENPROCESSIERUPS

Afgelopen jaar heeft Hilversum, net als de rest van Nederland, te maken gehad met een enorme toename van eikenprocessierupsen. In 2019 waren er in Hilversum 958 geïnventariseerde bomen met nesten van de eikenprocessierups. Het wegzuigen van nesten heeft ca € 50.000 gekost en met inspecties waren meer dan 200 extra mensen gemoeid.

Aanpak 2020

In 2020 zal dezelfde werkwijze worden gevolgd als in 2019. De bestrijding vindt curatief plaats. Dat wil zeggen dat de nesten worden weggezogen door gespecialiseerde bestrijders.

De controle van de EPR zal plaatsvinden zodra de nesten zichtbaar zijn. Dit zal medio mei zijn. Controle zal als eerste plaats vinden bij scholen en speeltuinen. Aansluitend worden de overige gemeentebomen gecontroleerd. Voor particuliere bomen ligt de verantwoordelijkheid bij de eigenaar.

Zodra de nesten gevonden worden zal ook het verwijderen van de nesten starten. Er wordt begonnen bij scholen en speeltuinen. Daarna wordt de verwijdering zo systematisch mogelijk aangepakt: eerst binnen de bebouwde kom, wijk voor wijk om de eikenprocessierupsbestrijders zo efficiënt mogelijk in te zetten.

Tijdens het bestrijden van eikenprocessierups worden eerst de nesten verwijderd die met een hoogwerker bereikbaar zijn. Vervolgens worden de nesten verwijderd die met een ladder of klimmend bereikbaar zijn.

Tot slot worden nesten in het buitengebied verwijderd indien de plek daar aanleiding toe geeft. Bijvoorbeeld belangrijke wandel- en fietsroutes.

NB Het betreft hier uitsluitend gemeentebomen. Het verwijderen van nesten in particuliere bomen is de verantwoordelijkheid van de eigenaar van die bomen. Inwoners kunnen met vragen en meldingen terecht op de website van de gemeente Hilversum.

Naast het wegzuigen van de nesten van de eikenprocessierups is ook begonnen met het verbeteren van de leefomstandigheden van de natuurlijke vijanden van de rups. Op een aantal plekken is het maaibeheer aangepast en zijn kruidenmengsels ingezaaid niet alleen voor de (wilde) bij, maar ook bijvoorbeeld zweefvliegen en gaasvliegen hebben hier baat bij. Ook is een proef gestart met nestkastjes voor mezen en voor vleermuizen. Op plekken waar vorig jaar veel nesten waren zijn de kastjes opgehangen. De plekken zijn zo gekozen dat voor deze natuurlijke vijanden naast de eikenprocessierups voldoende ander voedsel is buiten het eikenprocessierupsseizoen. De mezenkasten worden het komend jaar gemonitord op het gebruik.

Beheersplan Eikenprocessierups

De eikenprocessierups is een structureel terugkerend probleem. Daarom zal er dit jaar een beheersplan worden opgesteld. Het beheersplan zal een aantal onderdelen bevatten, te weten een risicoanalyse, bestrijdingsmethode, de werkwijze en communicatie.

Op basis van het beheersplan en de ervaringen van de afgelopen jaren kan een kostenraming worden gemaakt zodat vooraf budget kan worden begroot voor de bestrijding van de eikenprocessierups.

Risico analyse

In de risicoanalyse wordt in beeld gebracht waar de eiken staan die bevattelijk zijn voor de eikenprocessierups. Vervolgens worden deze gegevens gekoppeld aan de locaties in de stad waar de overlast in potentie het grootst kan zijn: scholen, speelplekken, zorgcentra en belangrijke wandel- en fietsroutes.

Bestrijdingsmethode

Hilversum volgt in de bestrijding van de eikenprocessierups twee sporen.

Natuurlijke vijanden

Allereerst wordt ingezet op bestrijding door natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups. Momenteel vindt er een studie plaats naar het natuurlijker beheren van bermen en plantsoenen in Hilversum. Het doel is het vergroten van de biodiversiteit en specifiek het verbeteren van de leefomstandigheden van de wilde bij. De natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups profiteren echter mee van deze omvorming. Insecten hebben een beschermde omgeving en vogels en vleermuizen hebben naast de eikenprocessierups door het

jaar heen ook andere insecten om te eten. Ook het bieden van nestgelegenheid voor mezen en vleermuizen past in deze aanpak.

De positieve effecten van natuurlijke vijanden op het beheersen van de plaagdruk zijn de afgelopen jaren steeds duidelijker geworden. Het stimuleren van natuurlijke vijanden dient zorgvuldig gecommuniceerd te worden. Natuurlijke vijanden kunnen de overlast beperken, maar zelden compleet wegnemen.

Curatieve bestrijding

Bestrijding van de eikenprocessierups mag geen schadelijke neveneffecten opleveren voor de overige flora en fauna. Daarom blijft de methode van wegzuigen naast de natuurlijke bestrijding nodig. Nesten worden door gespecialiseerde bestrijders weggezogen en afgevoerd.

Noodscenario

Mocht bovengenoemde methode toch nog extreem veel gezondheidsklachten opleveren dan kan worden overwogen om ook bacteriële bestrijding toe te staan. Dit betekent wel dat nevenschade aan onschadelijke vlinders en andere insecten wordt ingecalculeerd. Let wel dat vanwege deze nevenschade bacteriële bestrijding niet overal mag worden toegepast. Daar waar beschermde vlindersoorten voorkomen is deze bestrijdingswijze in strijd met de Wet natuurbescherming.

Werkwijze

De werkwijze wordt gebaseerd op beheerkaarten, inspecties en meldingen.

Natuurlijke vijanden

Op een kaart met bij-/insectvriendelijk maaibeheer staat aangegeven waar bermbeheer en -inrichting kunnen worden aangepast t.b.v. natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups. Tevens kan op deze kaart worden aangegeven waar aanvullende maatregelen op grond van particulieren kunnen bijdragen aan de natuurlijke bestrijding van de eikenprocessierups.

Curatief

De risicoanalyse levert een kaart op die de basis is voor inspectie en verwijdering van nesten. Jaarlijks wordt op basis van inspecties en meldingen een wijkindeling gemaakt.

Vervolgens worden de bestrijdingsgegevens digitaal geregistreerd conform het inspectieprotocol.

Noodscenario

De kaart met daarop de aanwezigheid rode lijstsoorten (vlinderstichting.nl/eikenprocessierups) bepaalt waar **niet** bacterieel mag worden bestreden.

Communicatie

Communicatie is een essentieel onderdeel van het beheersplan.

Elk jaar zullen er vaste communicatiemomenten zijn. Deze worden vastgelegd in een communicatiekalender. Daarnaast is het van belang om de inwoners van Hilversum op de gemeentewebsite van actuele informatie te voorzien. De maatregelen die de gemeente neemt worden toegelicht. Op een “infectiekaart” staan de nesten aangegeven, zowel de aanwezige als de verwijderde. Tevens is er de planning van het verwijderen van de nesten.

Op dit moment wordt door het team Beheer en Onderhoud gewerkt aan het programma “slim melden”. Op een kaart op de website kunnen bewoners nieuwe nesten melden.

In het geval van nesten in tuinen van inwoners kan in het beheersplan, onder nog op te stellen voorwaarden, worden overwogen of deze tegen werkelijke kosten door de gemeente kunnen worden verwijderd.

Communicatie betekent ook actief bewoners informeren over wat men zelf kan doen.

Op de website of in Raadhuis aan huis kunnen bijvoorbeeld tips worden gegeven over tuininrichting* (plant struiken, zaai bloemenmengsels etc.) of kunnen bouwtekeningen van nestkastjes staan of een link naar de website van de vogelbescherming.

*zie Leidraad Beheersing Eikenprocessierups.

Lange termijn: Programma Groen

In het Programma Groen komt het Hilversumse groenbeleid voor de lange termijn te staan. Ook in het lange termijn beleid zullen maatregelen moeten worden genomen om het probleem van de eikenprocessierups te verminderen. Het vergroten van de biodiversiteit is een van de speerpunten. Het verbeteren van de leefomgeving van natuurlijke vijanden van de rups past daar naadloos in.

In het Programma Groen komt een verdere uitwerking van deze methode, gebaseerd op de nog uit te voeren biodiversiteitsscan de te definiëren stadsecotopen. Het resultaat is een kaart met eiken in een geschikte omgeving voor natuurlijke vijanden (kruidenrijke bermen, variatie in inrichting en voldoende nestgelegenheid).

Er zal ook blijken dat op sommige plekken in de stad de openbare ruimte niet de ruimte biedt voor natuurlijke bestrijding. Daar zou medewerking van bewoners en bedrijven een uitkomst kunnen bieden. Ook dit is inzichtelijk te maken op een kaart. Deze bewoners en bedrijven zouden we dan ook actief kunnen ondersteunen met adviezen, gratis bloemenzaad, nestkastjes etc.

Uiteindelijk zullen er ook eiken zijn in een minder geschikte omgeving voor natuurlijke vijanden (in verharding, langs drukke wegen/routes). Hiervoor blijft het wegzuigen van de nesten als enige optie.

Er zal echter ook moeten worden nagedacht over het omvormen van het bomenbestand. Er moet worden vastgesteld welke eikenlanen behouden moeten blijven en welke moeten worden omgevormd. In de om te vormen lanen worden dan dode of zieke eiken vervangen door een andere boomsoort.

Oude eiken worden in kaart gebracht vanwege de ecosysteemdiensten die zij verlenen en als habitat van natuurlijke vijanden.

In het algemeen zal het bomenbestand kritisch moeten worden beschouwd vanuit het oogpunt van toenemende gevallen van ziektes en plagen.

De leidraad beheersing eikenprocessierups doet de volgende aanbeveling:

Huidig bomen bestand binnen de bebouwde kom:

Maximaal 10% bomen van dezelfde soort (bijv. *Quercus robur*)

Maximaal 20% bomen van hetzelfde geslacht (bijv. *Quercus*)

Maximaal 30% bomen van dezelfde familie (bijv. *Betulaceae*)

Bij nieuwe inrichtingen wordt geadviseerd de verdeling 5-10-20 te hanteren.

Deze maatregelen moeten er toe leiden dat de overlast van de eikenprocessierups de komende jaren beheersbaar wordt.

Hilversum,
20 april 2020